

SvobodaUčení.cz

Obsah

- 1) Představení konceptu sebeřízeného vzdělávání
- 2) ADULTISMUS
- 3) Jak souvisí ADULTISMUS se vzděláváním?
- 4) Fokusní skupiny na 3 demokratických školách
- 5) Otázky do diskuze

Představte si školu...

Bez:

- Povinných vyučovacích hodin
- Věkové segregace (oddělování dětí dle věku)
- Testů a hodnocení

Zato s:

- Bohatě vybaveným prostředím
- Rovností hlasů při rozhodování

Představte si školu...

- Moderní škola
(F. Ferrer, Barcelona, 1901 – 1906)
- Summerhill
<https://www.peoplecomm.cz/kniha-summerhill>
(A. S. Neill, Německo/VB, 1921 – současnost, tzn. **97** let)
- Školy typu Sudbury Valley
(D. Greenberg, USA/celkově cca **80** po celém světě, 1968 –
současnost)

Sebeřízené vzdělávání

- Self-directed education – SDE
- Koncept a praxe dětí a dospívajících, kteří mají na starosti své vlastní vzdělávání
- Získávají znalosti, hodnoty a dovednosti, které napomáhají uspokojivému a smysluplnému životu prostřednictvím činností, které si zvolí
- Takové aktivity nemusí obsahovat žádné formální vzdělání, učební osnovy nebo učebnice (pokud obsahují, tak zcela dobrovolně dle výběru vzdělávaného)
- Respekt k autonomii jednotlivce (svoboda pohybu, právo na autonomní rozvoj vlastní osobnosti a rovnost v zacházení...)
- Zdroj: Peter Gray: „*Self-Directed Education—Unschooling and Democratic Schooling*“

<http://education.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-80>

Podmínky SDE (dle Petera Graye)

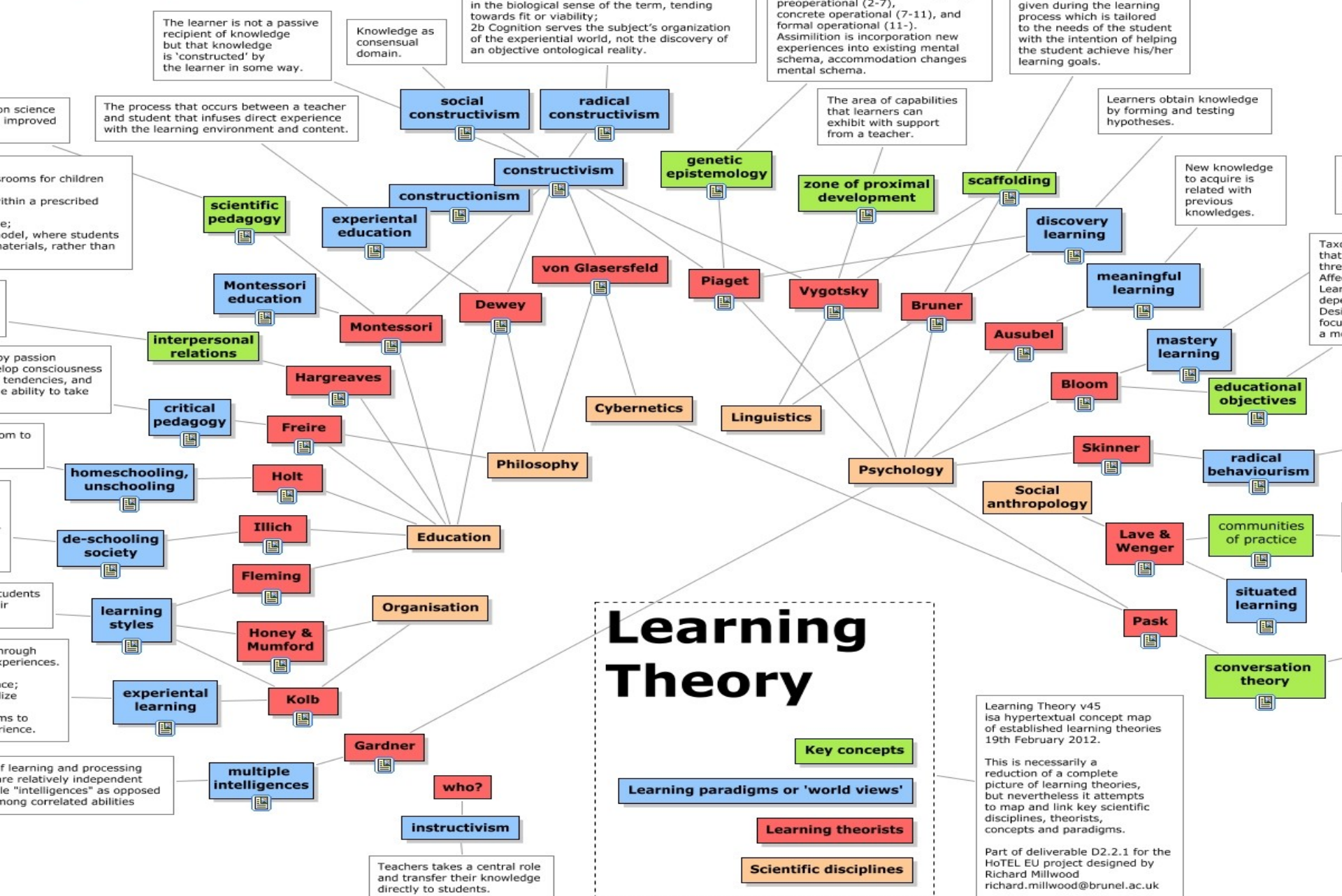

1. sociální očekávání, že **vzdělávání je zodpovědností dětí**
2. **neomezená svoboda** hrát si, zkoumat, rozjímat a sledovat své vlastní zájmy
3. **přístup k nástrojům kultury** a příležitost hrát si s těmito nástroji
4. **přístup k řadě dospělých**, kteří jsou pomocníky, nikoli soudci
5. **věkový mix** mezi dětmi a dospívajícími
6. ponoření se do stabilní, morální a demokratické **komunity**

Formy SDE

- Unschooling (formou DV bez povinného kurikula)
- Demokratické školy typu Sudbury, Summerhill
- Vzdělávací komunitní centra, edulaby apod.

A human being develops cognitively from birth throughout his or her life through four primary stages of development: sensorimotor (0-2), preoperational (2-7), concrete operational (7-11), and formal operational (11-).
 Assimilation is incorporation new experiences into existing mental schema, accommodation changes mental schema.

Scaffolding is the support given during the learning process which is tailored to the needs of the student with the intention of helping the student achieve his/her learning goals.

The learner is not a passive recipient of knowledge but that knowledge is "constructed" by the learner in some way.

Knowledge as consensual domain.

The process that occurs between a teacher and student that infuses direct experience with the learning environment and content.

The area of capabilities that learners can exhibit with support from a teacher.

Learners obtain knowledge by forming and testing hypotheses.

New knowledge to acquire is related with previous knowledges.

Learning Theory v45
 isa hypertextual concept map of established learning theories
 19th February 2012.

This is necessarily a reduction of a complete picture of learning theories, but nevertheless it attempts to map and link key scientific disciplines, theorists, concepts and paradigms.

Part of deliverable D2.2.1 for the HoTEL EU project designed by Richard Millwood
 richard.millwood@brunel.ac.uk

Learning Theory

- Key concepts
- Learning paradigms or 'world views'
- Learning theorists
- Scientific disciplines

Teachers takes a central role and transfer their knowledge directly to students.

on science improved

rooms for children within a prescribed

by passion develop consciousness tendencies, and e ability to take

om to

students fir

through experiences. ice; lize ms to rience.

f learning and processing are relatively independent le "intelligences" as opposed among correlated abilities

Taxo that three Affe Learn depe Desi focu a m

ADULTISMUS

Definice: „veškeré chování a postoje, které vyplývají z předpokladu, že dospělí jsou lepší než mladí lidé, a že mají právo v mnoha ohledech působit na mladé lidi bez jejich souhlasu.“ (Dr. Barry Checkoway – zpráva „Adults as Allies“, 1996)

Životy mladých lidí kontrolovány více než životy jiných skupin lidí ve společnosti (kromě vězňů a dalších institucionalizovaných skupin)

Pokud by se jednalo o popis způsobu, jakým je zacházeno s jakoukoli skupinou dospělých, společnost by jej rychle rozpoznala jako **formu útlaku**.

ADULTISMUS

Mladí lidé:

- nejsou respektováni jako plnohodnotné lidské bytosti
- méně důležití a v jistém smyslu horší než dospělí
- nelze jim důvěřovat, že se budou správně vyvíjet
- musí být vzděláváni, ukázněni, ovládáni, trestáni a vedeni do světa dospělých

Adultismus jako paradigma:

- ovlivňuje všechny vztahy mezi dospělými a dětmi v naší kultuře
- má dopad na to, jak vnímáme děti.
- ovlivňuje to, jak s nimi zacházíme a to, co cítíme, že máme jako rodiče právo dělat
- institucionalizován ve školách, církvích i v našich právních a zdravotních systémech

ADULTISMUS

*„Strávila jsem více než dvě desetiletí úsilím o sociální spravedlnost ve vysokoškolském vzdělávání. Trvalo mi pět let, než jsem si jako rodič uvědomila, že útlak, s nímž jsem bojovala mimo svůj domov, byl hluboce zakořeněn v mém vlastním domově, v mém vztahu s mým prvním dítětem. Uviděla jsem, jak moje používání síly a má nadvláda nad ním byla přípravou pro útlak a diskriminaci, kterou bych na něj uplatňovala později. **Adultismus vytváří živnou půdu všem ostatním formám útlaku.***

*Jestliže chceme vyvolat širší společenskou změnu a vytvořit svět, kde je spravedlnost základní hodnotou, pak musíme dodat odvahy sami sobě a odnaučit se adultismu, jemuž jsme byli vystaveni jako děti, a s nímž jsme se vnitřně ztotožnili jako dospělí. **Musíme zpochybnit naši vlastní autoritu a moc, nejen moc a autoritu velkých korporací nebo zkorumpovaných vlád.***

Dále viz Teresa Graham Brett z **Parenting for Social Change**, český překlad:

<https://www.svobodauceni.cz/clanek/adultismus-1/>

Institucionální porušování lidských práv dětí

Současné školství = **autoritářský přežitek** z dob, kdy autonomie člověka a jeho rodiny nepožívala ústavní ochrany a kdy stát považoval za nadřazenou hodnotu **veřejný zájem na přetvoření člověka k obrazu svému**.

Dochází k:

- **popření autonomie dítěte, jeho rodiny, jakož i primární odpovědnosti rodičů za zajištění péče o dítě, jeho ochrany a výchovy,**
- **popření základních zásad pro zásah do základních práv a svobod člověka (svoboda pohybu, právo na rovnost...)**

Institucionální porušování lidských práv dětí

Má-li vzdělávání naplňovat požadavky vyplývající z hodnoty lidské důstojnosti => nutná organizace **zcela jiným způsobem**.
Podobu procesu i obsahu vzdělávání **nutně musí definovat samotné dítě** v závislosti na rozvoji svých schopností a ve spolupráci s rodiči či jinými pečovateli a rodinou

Cílem: **zásadní změna paradigmatu** směrem k individuálnímu a smluvnímu principu vzdělávání (NE další posilování represivních prvků)

Zdroj: Anna Hofschneiderová - právnička MPSV

<https://www.epravo.cz/top/clanky/o-lidske-dustojnosti-ditete-v-kontextu-vzdelavani-aneb-proc-lze-posilovani-represivnich-prv>

Fokusní skupiny na 3 českých dem. školách

Metodologie: Při stanovení designu výzkumného projektu byl použit metodologický přístup založený na *kvalitativním přístupu*, jedná se o **zaměřované skupinové rozhovory** (tzv. focus groups) s žáky demokratických škol v České republice, které jsou v kontaktu s organizací Svoboda učení. Vzhledem k cílové skupině byly použity projektivní techniky. V rámci analýzy dat je pak použito otevřené kódování.

Počet realizovaných skupin: 3

Počet účastníků: celkem 23

Sociodemo účastníků:

skupina č. 1: 6 dětí (9-14 let, 5 dívek, 1 chlapec) a 7 dospělých (20-62 let, 3 dospělé ženy, 4 dospělí muži)

skupina č.2: 5 dětí (7-12 let)

skupina č. 3: 5 dětí (10-13 let)

Aktuálně je výzkum ve stádiu tzv. otevřeného kódování

Fokusní skupiny na 3 českých dem. školách

Předběžné závěry:

Svoboda: vnímána respondenty jako stav mysli („svoboda je pro mě když jsi volnej jako pták“), nutící k zodpovědnosti, jejímž rizikem je prokrastinace jedinců („vždycky odkládám ty týdenní záznamy, apak dělám celý týden, v pátek...“), riziko omezování svobody druhých a sociálního vyloučení („může skončit na ulici“), svoboda dětí omezena zejm. dospělými („Úplnou svobodu jsem vlastně nepoznala, možná jenom tady v tý škole“)

Úspěch: je respondenty skupinového rozhovoru vnímán jako zisk nové dovednosti, soutěživý prvek: vítězství v nějaké disciplíně, hře, soutěži, být potřebný pro někoho jiného

Úspěch sebeřízeného vzdělávání: Přípravenost na život jinak, než u klasické školy, inspirativní prostředí („Vyšší šance potkat zajímavý, podnětný a otevřený lidi“.)

Prosazení: Respondenti se snaží spíše dohodnout, než silově prosadit svůj názor, patrná je empatie v kolektivu. někteří z respondentů přiznávají, že se naučili říkat NE.

Fokusní skupiny na 3 českých dem. školách

Předběžné závěry:

Role školy: Prostor pro vyjádření, nahlížení na věci a učivo v jiných kontextech oproti klasickému vzdělávání („*Škola mi pomohla pochopit věci, který jsem dřív nechápala.*“)

Míra a vztah svobody a odpovědnosti: spoluurčovány a omezovány okolím, zejm dospělými a systémovým nastavením („*Dospělí omezují svobodu dětí, má hranice*“, „*My máme svobodu tady, ale vlastně furt svobodu nemáme, protože ten stát nás nutí... To je prostě hranice svobody nastavená*“), díky svobodě se mohou děti postupně učit zodpovědnosti a vnímají ji jako náročnou překážku, kterou je možné překonat, ale nemají z ní strach; navzájem se ovlivňují a posilují nebo limitují:

*“V určitém věku člověk dojde k tomu, že **nikdo nezachrání váš život. Jedinej, kdo je strůjcem vašeho života, jste vy sám.** Ale protože ta odpovědnost je velká, tak spousta lidí si to nikdy neuvědomí.*

*Když chci něco dělat a tu angličtinu nebudu dobře zvládat, ale ta angličtina je k tomu potřebná, tak potom ta **moje svoboda už končí**, protože když se to nenaučím, tak to nebudu moc dělat a mám smůlu.“*

Fokusní skupiny na 3 českých dem. školách

Adultismus

- Moc nad dětmi, nedostatečná úcta, upírání nebo snižování významu jejich názoru (*"Seš malý děcko, jak můžeš tady mluvit", "Co si to vůbec dovoluješ mít svůj vlastní názor"*)
- argumentace mocenské převahy zkušenostmi (*"Já už mám zkušenosti, ty žádný nemáš, já mám větší pravomoci"*)
- nerespekt k autonomii (děti na vodítku) a os.vlastnictví (povinnost dělit se o bonbóny),
- vylučování dětí z rozhovoru o nich (třídní schůzky),
- souvislost s tím, jak byli současní dospělí sami vychováni (*"Jsou takhle nastavený už od dětství", "V dětství to zažili taky a oni to od nich tak chytali, že to přinášíjou na ty děti", "Neznaj nic jinýho"*),
- charakter paradigmatu (*"Společnost je takhle nastavená"*)
"Moje bývalá učitelka nás nebrala jako lidi, ale jako kus papíru, na kterej se podepisuje. Každou hodinu jsme museli cvičit, co se dělá v šalině. Jak nastoupíme, jak přesuneme jízdenku, pak jak nás nějakej kluk pustí sednout."
- možnost překonání díky aktivní spoluúčasti dospělých (*"Tady dělaj mladý lidi, který nám rozuměj", "Když se za nás postaví nějakej dospělej člověk, tak tomu člověku co útočí proti nám, už asi dojde, že něco není dobře.", "bez dospělejch lidí by to nefungovalo.", "Mít někoho, komu můžeme věřit, když na něj někdo vztáhne ruku"*)

Fokusní skupiny na 3 českých dem. školách

Důležitá práva

Právo říct svůj názor, právo užívat si, právo hrát si, právo odmlouvat, právo dělat rozhodnutí a nést si následky („Mám i právo dělat čurbes ale pak si zase uklidim“)

Nedostatečná práva

Právo na názor („Když máme nějaký vlastní nápad, tak dospělej to přijde blbý“, „nemůžeme projevít nějaký svůj názor, protože jsme děti“), rovnocenné postavení („Ten názor by měl mít stejnou váhu“, „aby nás brali vážně“), volit své zástupce, právo na práci za odměnu a majetek, být sám/bez dospělých

„Když dítě řekne svůj názor a potom ten stejnej názor zopakuje dospělej, tak všichni se nad tím názorem zamyslej u toho dospělýho, ale u toho dítěte: „Ježiši, co to je za debilní názor, vždyť to dítě nemůže udělat“

„Když už se to jmenuje demokracie, demokracie je o tom, že většina rozhoduje o menšině, tak sakra snad má každej názor mít váhu.“

Otázky do diskuze

Jak se sami u sebe a ve svém okolí potýkáme s adultismem?

Co mimo oblast školství dále „systémově“ brání zrovnoprávnění dětí ve společnosti?

Co můžeme my sami změnit u sebe, v rodině, ve svém okolí k překonání adultismu?

„Vše, co říkám, by se dalo shrnout do dvou slov: důvěřujte dětem. Nic nemůže být jednodušší a zároveň obtížnější. Obtížné, protože abychom důvěřovali dětem, musíme nejprve důvěřovat sami sobě, ale většina z nás se v dětství naučila, že nám nemůže být důvěřováno.“

John Holt - How Children Learn (1967)

Děkuji za pozornost

Kontakt: michal.kandler@svobodauceni.cz